

Handledning till *Sorg och saknad* av Emma Frey-Skøtt

Ämne: Svenska, svenska som andraspråk, kreativt skrivande, bild och drama

Målgrupp: Handledningen fungerar för olika åldrar, skolformer och bokcirklar

Uppgifter: Reflektionsfrågor, skrivövningar, dramaövningar och bildövningar

Bokens lästnivå: 2

Om boken

I nio noveller och fyra dikter skriver Emma Frey-Skøtt inkännande om hur det kan kännas att sakna och sörja. Anledningarna till känslorna kan vara många. En förlorad relation. En sjuk anhörig. En saknad ungdomstid. Ett favoritfik som ska stänga. I Frey-Skøtts texter skildras alla sorger lika starkt och med samma varsamhet.

Berättelserna i *Sorg och saknad* kan hjälpa läsaren att känna sig mindre ensam i sina känslor och få dem bekräftade. Det är okej att vara ledsen, att sörja och sakna. Men texterna visar också att det är möjligt att resa sig efter en sorg, och känna värme, tröst och hopp.

Emma Frey-Skøtt har lång erfarenhet av lättläst.

Hennes korta kärleks- och skräcknoveller i *Hjärtat* och *Ögat* har hyllats av många för att på väldigt få rader förmedla stora känslor. I *Sorg och saknad* är novellerna lite längre. Lena Sjöbergs dämpade men uttrycksfulla bilder förstärker texternas budskap.

Om handledningen

Handledningen är framtagen av Jenny Friman och Åsa Söderling som arbetar som pedagoger på Kulturcentrum Skåne. Syftet med handledningen är dels att läsarna ska få en djupare förståelse för texterna, dels att inspirera läsarna till eget skapande. Genom att reflektera och på olika sätt arbeta kreativt med texten kan man stimulera ökad läsglädje och läsförståelse.

Handledningen innehåller först frågor att samtala om för att introducera boken för deltagarna. Därefter är uppgifterna kopplade till enskilda noveller och dikter och innehåller

reflektionsfrågor, skrivövningar, drama- och bildövningar för att skapa många ingångar i läsandet. Många av uppgifterna kan användas till alla noveller och dikter med lite anpassning. Ni kan välja om ni vill göra uppgifterna muntligt eller skriftligt eller både och. Anpassa utifrån gruppens behov och önskemål.

Introduktion till boken

Läs gärna bokens baksida högt för gruppen.

Samtala om följande med din grupp:

- Finns det någon eller något som du sörjer eller saknar?
- Hur känns sorg och saknad i kroppen?
- Hur känns det i dig när du är ledsen? Vad gör du då?
- Kan en känsla av saknad någon gång vara bra? Varför i så fall?

- Vad är en dikt?
- Hur kan man skilja på en novell och en dikt?
- Dikterna i den här boken rimmar.
Tycker du dikter kan skrivas utan rim?

Glömskan

Reflektionsfrågor

- Vem är det som berättar?
- Vad tror du har hänt med Ingrid?
På vilket sätt har hon förändrats?
- Vad tycker du visar att jaget i berättelsen är sorgsen?
Varför tror du han är det?
- I slutet lättar sorgen för en stund.
Vad är det som händer?
- Hur var Ingrid som ung?
- Titta på bilden. Mannen på bilden är blå.
Vad ger det dig för känsla?
- Titta på deras blickar. Var tittar de?
Vad tror du mannen tänker just nu?
Vad tror du att Ingrid tänker?

Skrivövning

Det står i novellen att Ingrid och hennes man har varit gifta i fyrtio år.
Be deltagarna fantisera hur första mötet mellan Ingrid och berättarjaget var.
De kan skriva eller berätta.

Folk brukade säga att vi var lyckligt lottade.
Att det var få som passade så bra ihop som vi.
Och det stämde på den tiden.
Vi hade det så fint tillsammans.
Vi skrattade, pratade och älskade.

Men så började Ingrid glömma.
Hon försvann liksom in i sig själv.
Och nu sitter vi här.

Det är en helt vanlig kväll.
Ingrid och jag äter middag i köket.
Hon ser inte på mig, bara petar i maten.
Håller kniv och gaffel på ett märkligt vis.
Det är som om hon inte längre vet
hur man använder dem.

Jag småpratar.
Men Ingrid svarar inte.
Förstår hon ens vad jag säger?
Jag misstänker att hon inte gör det.
Herregud, vad jag saknar våra samtal!

Stjärnorna (dikt)

Läs dikten högt för din grupp. Visa inte bilden för gruppen.

Bildövning

Fråga deltagarna vilka färger dikten får dem att tänka på. Låt sedan var och en skapa en bild utifrån dessa färger. Den behöver inte föreställa något. Jämför sedan med bilderna i boken. Vilka färger har illustratören använt? Diskutera om ni tycker att färgerna passar stämningen i dikten.

Skrivövning

Om ni har en whiteboard kan ni skriva dikten på tavlan. Testa sedan att ta bort fem till tio ord. Låt deltagarna välja. Vad händer med dikten? Vilka ord kan tas bort utan att den blir svår att förstå?

Låt var och en välja vilka ord de tycker är viktigast i diken. Varje deltagare kan sedan använda dessa ord och skriva en egen dikt. De får gärna fylla på med egna ord. Det behöver inte rimma!

Fiket

Reflektionsfrågor

- Vem tror du att huvudkaraktären är?
Tänker du dig till exempel personen som man eller kvinna?
Hur gammal tror du att personen är?
Vad tror du hen jobbar med?
- Huvudkaraktären behöver sina rutiner och vanor.
Har du några rutiner som är viktiga för dig?
- Varför tror du att Aida ska sälja fiket?
Vad hittar du i texten som visar vad Aida känner?
- Om du skulle öppna ett fik, vad skulle du ge det för namn? Varför?
- Det nya fiket i novellen heter Morrhår och kaffe.
Varför tror du att det heter så?
- Vad händer med huvudkaraktären när hen får syn på katten?

Dramaövning

Be dina deltagare tänka sig in i att de är huvudkaraktären som sitter på sitt gamla fik.
Vad ser hen? Vad hör hen? Vad känner hen för lukter? Låt var och en berätta för gruppen.

Fotografiet

Reflektionsfrågor

- Hur gammal tror du att kvinnan i novellen är?
- Hon säger: ”Jag saknar att fastna i någons blick”.
Vad tror du hon menar med det?
- Kvinnan bokar tid på klinik för att ta bort sina rynkor.
Det är för att hon vill se ung ut. Varför vill hon det tror du?
- Tycker du att det finns större förväntningar i samhället på att kvinnor ska se unga och vackra ut, än på män?
Berätta hur du tänker.
- Tror du att du skulle förändras inuti om du ändrade ditt utseende?

Bildövning

Jobba med självporträtt. Be varje deltagare fundera över hur en bild skulle kunna visa deras egen personlighet. Fundera tex på följande:

- Var skulle bilden tas?
- Vad skulle du ha på dig?
- Finns det något du vill ha med dig?

Låt deltagarna skapa sina egna självporträtt.

De kan måla, fota eller skapa på det vis de själva väljer.

Låt var och en berätta om sitt porträtt.

Kärlekens slut (dikt)

Reflektionsfrågor

- Vem tror du att dikten handlar om?
- Vad är det för känsla i dikten?
- Titta på bilden. Vad ser du?
Vad tycker du att ansiktena och personernas kroppshållning förmedlar?

Skrivövning

Läs dikten tillsammans rad för rad och klappa händerna för varje stavelse. Dikten har en tydlig rytm. Kan deltagarna känna den?

Gör nya meningar med fyra stavelser i varje. Skriv gärna en dikt tillsammans i den här formen. Ni kan välja ett nytt tema, alltifrån bilar till ensamhet.

Hon är jag

Reflektionsfrågor

- Fundera över titeln *Hon är jag*. Vem är hon? Vem är jag?
- Nyheterna på teve väcker minnen till liv hos jaget.
Vad tror du att hen har varit med om?
- Varför tror du att jaget kallar Sverige för sitt ”nya” land, trots att hen bott här i tjugo år ?

Skrivövning

Prata om hemlängtan. Vad är det som gör att man längtar hem? Är det dofter, känsla av trygghet, eller andra specifika saker? Låt var och en skriva om en gång de längtade hem.

Långt ifrån varandra

Reflektionsfrågor

- Berättarjaget frågar sin partner
”När tappade vi bort varandra?” i slutet av novellen.
Vad tror du att hon menar med det?
- Novellen beskriver en vardag som känns krävande.
Vad tycker du kan kännas tungt och tråkigt i din vardag?
- Vad är det berättarjaget saknar i den här novellen?

Skrivövning

Låt deltagarna testa att skriva en kort dikt som speglar den egna vardagen. Den ska ha bara ett ord på varje rad och vara fem till tio ord lång.

Exempel:

väckarklocka

kaffe

tåg

dator

toa

lunchrast

kvällsmacka

Läs upp dikterna för varandra. Om ni vill arbeta vidare utifrån dikterna kan ni skriva korta berättelser utifrån orden.

Lillebror

Reflektionsfrågor

- Novellen handlar om en älskad katt.
Finns det något djur som betytt mycket för dig?
- Varför valde personen namnet Lillebror till sin katt tror du?
- Berättarjaget beslutar att låta veterinären avliva katten när den blir sjuk.
Tycker du att det är rätt eller fel ?
- Hur lång tid tror du att det har gått sedan Lillebror dog?
- Hur länge sörjer man när någon man tycker om har dött?
- Titta på bilden. Vad ser du i bilden som tyder på sorg?

Skrivövning

Låt var fundera på hur de tror att katten Lillebror ser ut. Jämför era olika beskrivningar. Diskutera vad det är som ger oss en inre bild av någonting vi läser. Någon kanske tänker på en katt hen känner. Eller fanns det någon ledtråd i texten om hur Lillebror såg ut?

Veterinären sa att jag borde gå hem.
Hon lovade att de skulle ta hand om Lillebror.
Att de skulle lägga hans aska i en fin urna.
Jag skulle få hämta den om några veckor.

Tiden (dikt)

Reflektionsfrågor

- Jaget säger att ”tiden står alldeles stilla”.
Vad kan det betyda att tiden står stilla?
- ”Det har gått så många år. Ändå är det som igår.”
Vad tror du har hänt? Vad tror du berättarjaget sörjer?
- Titta på bilden. Vad hittar du som visar att tiden har gått?
Kvinnan har en klocka på sitt bröst. Finns den där på riktigt eller bara i fantasin? Berätta hur du tänker.
- Bilden går i en och samma färgskala.
Vad förknippar du med färgen?

Bildövning

Vilken färg förknippar du med sorg och saknad?
Gör din egen version av diktens bild
med bara den färg du har valt.

Min barndomsvän

Reflektionsfrågor

- När barnet får kramper står klassen och tittar på. Läraren skriker.
På vilka olika sätt kan man reagera om det händer något otäckt?
Hur tror du att du skulle ha reagerat i denna situation?
- Varför tror du barnen skär sig i tummen? Vad är det de vill visa?
Varför är det så viktigt att göra det nu?
- Barnen sitter tysta i trädets. ”Orden behövdes inte”, står det.
Vad tror du det skulle bli för ord om de hade pratat?

Skrivövning

Här ska deltagarna få skriva om ett minne med en barndomsvän. Börja med att prata om barndomsminnen i gruppen. Vad minns man från sin barndom? Särskilda händelser? Miljöer? Personer? Dofter? Fanns det någon kompis som var extra viktig? Be deltagarna skriva om ett minne kring denna kompis, något de upplevt tillsammans.

Hjärtat (dikt)

Reflektionsfrågor

- Vi säger ofta att kärlek sitter i hjärtat.
Var i kroppen kan kärleken mer kännas?
- I dikten har paret ristat in ett hjärta med sina namn i.
Vad mer kan ett kärlekspar göra för att visa att de hör ihop?
- ”För där hjärtat ska sitta är det nu tomt.”
Vad tror du att författaren menar med det?
- Titta på bilden. Vilka känslor tycker du att den beskriver?
Ser du något som får dig att känna hopp?

Skrivövning

Ni kan göra övningen enskilt eller i grupp. Om ni har en whiteboard kan ni skriva dikten på tavlan. Hitta alla gånger ordet hjärta nämns i dikten och testa att byta ordet hjärta mot andra ord som deltagarna tycker passar in. Vad händer med dikten nu? Vad handlar den om istället?

Utsikten

Reflektionsfrågor

- Vad tror du att huvudpersonen har jobbat med?
Finns det några ledtrådar om det i texten?
- Varför tror du att jaget inte har planerat något för sin pension?
- Vad tror du att huvudpersonen sörjer eller saknar i den här novellen?
- Jaget skriver så här till sin efterträdare:
”Ta dig tid att titta på utsikten. Du behöver den.”
Vad tror du jaget menar med det?

Dramaövning

Bygg en miljö som föreställer ett arbetsrum. Låt sedan en i gruppen i taget vara skådespelare och resten publik. Be den som agerar att tänka sig in i att hen är en person som för sista gången är i sitt arbetsrum.

Vad har personen jobbat med? Varför är det sista gången hen är där? Låt deltagaren gestalta det genom skådespeleri och rekvisita. Låt det bli en scen utan tal.

Publiken får sedan berätta om vad de upplevt. Till exempel vilka känslor de såg hos karaktären på scen och vad det är för miljö. Varför är karaktären där för sista gången? Låt det få bli olika tolkningar, det handlar inte om att gissa rätt.

Bildövning

På bilden i boken syns bara blomman, inte utsikten. Låt deltagarna skapa en bild av hur utsikten genom fönstret ser ut. Ni kan till exempel klippa ut bilder ur tidningar och skapa kollage. Låt var och en berätta om sin bild för gruppen.

Rosen (dikt)

Reflektionsfrågor

- Vem tror du det är som talar i dikten?
- Vem tror du det är som har dött?

Skrivövning

Låt var och en fortsätta att fundera kring karaktärerna i dikten. De kan tänka ut saker som namn, ålder, kön och relationen mellan karaktärerna. Låt deltagarna skriva ner sina tankar och sedan presentera karaktärerna för varandra. I nästa steg kan var och en skriva ett brev från den ena karaktären till den andra.

